

Inregistrari autentica

BOTORO –Muzica de la dans de nunta: inregistrare autentica/Interpr. Trompeta Todor Kamenov Inregistrare Kalina Todorova – Baurene-Audioinregistrare : 00:00:47

Purtator original: Audio caseta Kr3-A1.Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Todor Hristov Kamenov, nascut 1924 – muzicant si participant in “Botoro”.

Dansul nu e cunoscut in satele din jur. Unele elemente il intrudesc cu Kalusharii romanesti din regiunea Piteshti, descrisi de Mixail Arnaudov. Se interpreteza de catre muzicanti in timpul sarbatoriloa de familie – nunti si botezuri din mijlocul pina in anii 70 ai sec. XX.

1. Obicei – regiunea Vratsa.
2. Nunta
3. Muzica instrumentala
4. Satul Baurene, Vratsa - folclor

BOTORO –Muzica de la dans Botoro – Dans de nunta: inregistrare autentica Povestire a lui Todor Kamenov; inregistrare Kalina Todorova – Baurene- audioinregistrare : 00:03:40

GHORGHE Uritul – Cintec popular: inregistrare autentica/A cintat Rila Valkova;inregistrare Kalina Todorova– Baurene- audioinregistrare : 00:02:16

Purtator original: Audio caseta Kr3-B8.Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Rila Gavrilova Valkova, nascut 1925 – in satul Rachevo, Vratsa.

Haiduc vinovat/Vinovat Stoyan – Cintec popular: inregistrare autentica/A cintat Rila Valkova;inregistrare Kalina Todorova– Baurene-audioinregistrare : 00:05:55

Purtator original: Audio caseta Kr3-A3. Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Rila Gavrilova Valkova, nascut 1925 – in satul Rachevo, Vratsa.

A FACUT Stoyan moara – Cintec popular: inregistrare autentica/A cintat Rila Valkova; inregistrare Kalina Todorova– Baurene- audioinregistrare : 00:07:05

Purtator original: Audio caseta Kr3-A1. Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Rila Gavrilova Valkova, nascut 1925 – in satul Rachevo, Vratsa.

MILEN lui Militsa vorbeste – Cintec popular: inregistrare autentica/A cintat Rila Valkova; inregistrare Kalina Todorova– Baurene- audioinregistrare : 00:02:16

Purtator original: Audio caseta Kr3-B13. Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Rila Gavrilova Valkova, nascut 1925 – in satul Rachevo, Vratsa.

A INCARCAT Stoyan – Cintec popular: inregistrare autentica/A cintat Rila Valkova; inregistrare Kalina Todorova– Baurene- audioinregistrare : 00:02:08

Purtator original: Audio caseta Kr3-B11. Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Rila Gavrilova Valkova, nascut 1925 – in satul Rachevo, Vratsa.

Din inima copil, de la Dumnezeu talent/Leagan din aur – Cintec popular: inregistrare autentica/A cintat Rila Valkova; inregistrare Kalina Todorova– Baurene- audioinregistrare : 00:03:30

Purtator original: Audio caseta Kr3-A4. Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Rila Gavrilova Valkova, nascut 1925 – in satul Rachevo, Vratsa.

REGELE lui Petar ii vorbeste/Petar bogat – Cintec popular: inregistrare autentica/A cintat Rila Valkova; inregistrare Kalina Todorova– Baurene- audioinregistrare : 00:02:18

Purtator original: Audio caseta Kr3-B6. Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Rila Gavrilova Valkova, nascut 1925 – in satul Rachevo, Vratsa.

LA ferestrele Katinkai – Cintec popular: inregistrare autentica/A cintat Rila Valkova; inregistrare Kalina Todorova– Baurene- audioinregistrare : 00:01:19

Purtator original: Audio caseta Kr3-B12. Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Rila Gavrilova Valkova, nascut 1925 – in satul Rachevo, Vratsa.

A strins Nanko mieii dupamiaza – Cintec de seceris: inregistrare autentica/A cintat Maria Penkova, Spaska Todorova, Parascheva Ivanova; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:02:25.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -29. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Parascheva Ivanova 57 de ani, Maria Vasileva Penkova, 56, Spaska Todorova Ranceva. Cintec traditional de seceris din satul Bistrets. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

A strins Velko mieii dupamiaza – Cintec de seceris: inregistrare autentica/A cintat Parascheva Ivanova; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:04:04.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -27. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Parascheva Ivanova Draganova 57 de ani. Cintec traditional de seceris din satul Bistrets. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

STRIGA pastor din deal inalt – Cintec de seceris: inregistrare autentica/A cintat Parascheva Ivanova; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:43.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -27. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Parascheva Ivanova Draganova 57 de ani. Cintec traditional de seceris din satul Bistrets. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

NEVENO, ma – Cintec de seceris: inregistrare autentica/A cintat Velika Taskova; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:03:14.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -109. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareata Velika Taskova Tosheva, 82 de ani. Cintec traditional de seceris din satul Bistrets. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

A intirziat singura Yanka – Cintec de seceris: inregistrare autentica/A cintat Spaska Todorova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:02:16.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -37. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareata Spaska Todorova. Cintec traditional de seceris din satul Bistrets. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

PE Kalina gitul o doare – Cintec de seceris: inregistrare autentica/A cintat Ivanka Dimitrova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:25.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -81. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareata Ivanka Dimitrova, 84 de ani. Cintec traditional de seceris din satul Bistrets. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

S-A indulcit Radoyko – Cintec de seceris: inregistrare autentica/A cintat Sanda Todorova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:15.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -27. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareata Sanda Todorova Stefanova, 78 de ani. Cintec traditional de seceris din satul Bistrets. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

STRIGA pastor din deal inalt – Cintec de seceris: inregistrare autentica/A cintat Ivanka Dimitrova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:02:56.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -80. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Ivanka Dimitrova 84 de ani. Cintec traditional de seceris din satul Bistrets. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

IA cauta in sin alb – Cintec de Lazar : inregistrare autentica/A cintat Ivanka Dimitrova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:00:46.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -10. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Ivanka Dimitrova 84 de ani. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

SORA de Lazar – Cintec de Lazar : inregistrare autentica/A cintat Ivanka Dimitrova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:36.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -10. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Ivanka Dimitrova 84 de ani. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

Oi, Lazare, Lazare de ce te-ai grabit sa vi – Cintec de Lazar : inregistrare autentica/A cintat Nikolina Goranova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:00:46.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -10. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Nikolina Krasteva Goranova 57 de ani. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

CURTILE lui Stoyan – Cintec de Lazar : inregistrare autentica/A cintat Spaska Todorova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:03:43.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -35. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Spaska Todorova Rancheva. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

VIOLETA si albastrea sub coroana fetei mici – Cintec de Lazar : inregistrare autentica/A cintat Spaska Todorova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:00:44.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P1/2 -35. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Cintareti Spaska Todorova Rancheva. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

Melodii pastoresti : inregistrare autentica/A cintat la duduk Simeon Penkov ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:48.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -30. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Fluiera Simeon Ivanov Penkov, 66 de ani. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

Balutsa : inregistrare autentica/A cintat la duduk Simeon Penkov ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:02:02.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -32. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Fluiera Simeon Ivanov Penkov, 66 de ani. Arhiva "Istorie locala" Biblioteca regionala "Hr. Botev".

Rachenitsa : inregistrare autentica/A cintat la duduk Simeon Penkov ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:19.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -31. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Fluiera Simeon Ivanov Penkov, 66 de ani. Arhiva "Istorie locala" Biblioteca regionala "Hr. Botev".

HORA marunta a batrinilor : inregistrare autentica/A cintat la duduk Simeon Penkov ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:00:45.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -31. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Fluiera Simeon Ivanov Penkov, 66 de ani. Arhiva "Istorie locala" Biblioteca regionala "Hr. Botev".

Melodii pastoresti din Bistrets : inregistrare autentica/A cintat la duduk Simeon Penkov ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:32.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -30. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. Fluiera Simeon Ivanov Penkov, 66 de ani. Arhiva "Istorie locala" Biblioteca regionala "Hr. Botev".

DESCINTEC : inregistrare autentica/Povestit de Angelina Milkova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:38.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -52. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. A povestit Angelina Petrova Milkova, 52 de ani. Arhiva "Istorie locala" Biblioteca regionala "Hr. Botev".

DESCINTEC in Bistrets : inregistrare autentica/Povestit de Angelina Milkova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:00:27.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -52.Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. A povestit Angelina Petrova Milkova, 52 de ani. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

DESCINTEC cu castron verde si carbuni : inregistrare autentica/Povestit de Bosilka Lilova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:03.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -52.Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. A povestit Bosilka Todorova Lilova , 47 de ani. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

DESCINTEC cu foc la riu : inregistrare autentica/Povestit de Ivanka Dimitrova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:00:55.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -52.Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. A povestit Ivanka Dimitrova, 84 de ani. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

Descintec pentru iute : inregistrare autentica/Povestit de Ivanka Dimitrova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:01:51.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -71.Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. A povestit Ivanka Dimitrova, 84 de ani. Arhiva “Istorie locala” Biblioteca regionala “Hr. Botev”.

Descintec pentru sperietura : inregistrare autentica/Povestit de Ivanka Dimitrova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:00:41.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -71. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. A povestit Ivanka Dimitrova, 84 de ani. Arhiva "Istorie locala" Biblioteca regionala "Hr. Botev".

Descintec pentru lectii : inregistrare autentica/Povestit de Ivanka Dimitrova ; Inregistrare Pelaghia Stoyanova – Bistrets- audioinregistrare, purtator analog : 00:00:20.

Purtator original: Lenta de magnetofon Kr M1- P3/4 -71. Inregistrarea e facuta in anul 1976 in Bistretsa, Vratsa. A povestit Ivanka Dimitrova, 84 de ani. Arhiva "Istorie locala" Biblioteca regionala "Hr. Botev".

***-----

BOTORO –Muzica de la dans de nunta: inregistrare autentica/Interpr. Trompeta Todor Kamenov Inregistrare Kalina Todorova – Baurene-Audioinregistrare : 00:00:47

Purtator original: Audio caseta Kr3-A1. Inregistrarea e facuta la 17.X. 1993 in satul Baurene, Vratsa. Informator : Todor Hristov Kamenov, nascut 1924 – muzicant si participant in "Botoro".

Dansul nu e cunoscut in satele din jur. Unele elemente il inrudesce cu Kalusharii romanesti din regiunea Piteshti, descrisi de Mixail Arnaudov. Se interpreteaza de catre muzicanti in timpul sarbatoriloa de familie – nunti si botezuri din mijlocul pina in anii 70 ai sec. XX.

Kalina Torova – Biblioteca regionala "Hristo Botev" – Vratsa

Dans ritual "Botoro" din satul Baurene, Vratsa – ecou al calatoriilor rituale ale samanilor intre lumi.

Satul Baurene comuna Krivodol e o asezare veche pe teritoriul regiunii Vratsa. Se gaseste in raion – la incrucisare de culturi (asa numita de arheologi cultura “Gradeshnitsa” si cultura “Krivodol” – Preistorie, Antica si Medieval (vezi: Hicolov 1984). Satul e ca un intreg , dar e format din doua mahalale vechi –Goreliovskata si Grancharnitsata si una mai noua (de la inceputul sec. XX) – Polianskata.

Dupa datele folclorice in timpul robiei e arsa, si o parte din locuitori s-au salvat in Vlashko(Romania), unde aproape de orasul Craiova infiinteaza o asezare (Hicolov 1996:11-12). Expatriatii din a doua jumatare a sec. XIX sunt in mare parte din satele apropiate Urovene, Rachevo, Pudria, Krapcene si Stubel. Principala ocupatie – agricultura si cresterea animalelor. Ca mai toate satele din Bulgaria de Nord-Vest, azi locuitorii lui “se topesc”(cam 370 la inceputul lui 2015), dar in timpul anilor cu toate ca e unul din cele mai mici sate din comuna , numarul de locuitori ajunge pina la 1200 (1946). In mijlocul sec XX in Baurene exista gradinita, scoala, club cu o activitate bogata si cercuri, fanfara.

Ca rezultat al ocolurilor noastre de teren si ale colegilor din RIM- Vratsa(de la a doua jumatarea a sec XX) sunt adunate etaloane interesante a folclorului cintat si verbal, mare parte din care duc cercetatorul spre straturi vechi ale culturii spirituale. Ca mostenitor al ritualului vechi de tip saman definim si dansul ritual “Botoro” inregistrat de noi. Cele doua povestiri, parte din care le publicam, sunt inregistrate intr-un interval de cincisprezece ani, dar cu toate astea, informatia pe care o contin se completeaza in intregime una pe alta, specificind si in mod deosebit asemanatoare, in ceea ce priveste cunostinte de, ritual, timp si personaje. La fel e si din punct de vedere al amintirile celorlalti informatori, de care dispunem. Povesteste unul din participantii vechi in “joc-fluierat”, cum el singur il numeste, Todor Hristov Kamenov, nascut in 1924 in satul Baurene.

A invatat dansul de la muzicantii locali mai batrini. Inainte de a incepe povestirea, el cinta la trompeta melodia, pe care trebuie jucat.

“Acest joc fluierat, care a ramas de la muzicantii batrini si eu l-am mostenit si se numeste “Botoro”. Si se interpreteaza asa: Ne urcam pe scena sau intr-o

camera(de obicei dansul se interpreteaza in mijlocul veseliei de la nunta, si mai curind acum – si la alte sarbatori commune si orgii- b.m), ne aliniam 5-6 oameni – cati muzicanti sunt : eu, Toshō, sunt primul si conduc dansul,si clarinetistul canta melodia.Ea e inregistrata(vorbeste de inregistrarea pe care am facut-o, inainte de a incepe povestirea – b.m.) Si comand : “Inainte, botore!” – mergem inainte, dansam.”Inapoi, botore!”- ne intoarcem inapoi. “Tuseste, botore!”- tusc, “Stranuta, botore!” – starnut si asa. Pe urma iara dansam si strigam : “De urechi, botore!” Ne apucam de urechi. Strigam : “Tuseste, botore!”, “Stranuta, botore!”- “ Chihu,chihu!”Si asa – glumim. Si atunci ne intoarcem spre public si spunem””Coseste, botore!” Cosim, cosim..... Si spunem “Tuseste, botore!”,”Stranuta, botore!” – ca prima data. Pe urma: “In genunghi!”Ingenunchem si spunem: “Framinta, botore!”Framintam asa cu miinile inainte-inapoi,inainte-inapoi....”Pune in cuptor, botore!” Punem in cuptor piinea. “Tuseste, botore!”,”Stranuta, botore!”. Eh, asta se interpreteaza si atunci spunem:”Cu fundul in sus, botore!”Ne intoarcem intr-o parte “cu fundul in sus”, sarim in sus si spunem: “Tuseste, botore!”,”Stranuta, botore!”.Ne intoarcem in cealalta parte cu “fundul in sus”. “Tuseste, botore!”,”Stranuta, botore!”.Atunci terminam u asta ne ridicam si incepem sa dansam .In tot acest timp muzica canta.

Ne ridicam si ne aliniam iara si spunem “Tuseste, botore!”,”Stranuta, botore!”. Si interpretam, interpretam pina fug toti si ramine acesta ultimul- al doilea dupa mine,care va interpreta de acum incolo. El”va muri”Joc si-i spun “Tuseste, botore!” – nu vrea sa tuseasca. “Stranuta, botore!” – iara nu vrea sa stranute. Eu ii trag o palma si el cade si “moare”.Eu iau cinelul si batul si il lovesc ca un clopot.Si unul din muzicanti plinge cit poate, ca a murit ca a decedat – il jeleste.Si asta se interpreteaza un timp. In aceest timp muzica se opreste. El “a murit”- muzica s-a oprit. Si eu incep:ii ridic un picior,il tai ca pe oaie cu batul,ii impung pantalonii si il umflu.il suflu pina se intinde bine. Si atunci spun: “Il vom jupui sa-i luam pielea!”Il trag de picioare inainte-inapoi, inainte-inapoi, el saracu: “Pirts, pirts....” – ei asa e daca il umflu si lovesc.Si il umflu si il pun ca mortul. Si ii spun clarinetistului:”Cit imi iei sa-l aduci la viata?!” Si el spune:”E, spune tu cit dai?” Eu ii zic:”Cinci leva”. El zice:”Daca vrei- doi leva!”Si incepe sa cinte si el(“mortul”- b.m.)incepe sa se miste sa se miste. Si se ridica. Se ridica si incepe sa joace. Joaca, joaca si se opreste – se opreste si muzica, se opreste si el si-l intrebam: “Ce se intimpla pe lumea cealalta?!Exista gospodarie, nu exista?!” – “ Ce sa zic gospodarie e nu e, dar ala care a plins pentru mine,au zis sa se duca acolo sa-i invete la””Botoro!”(X. 1993 satul Baurene, Vratsa. Inregistrare de Kalina Todorova).

Cincisprezece ani dupa intilnirea aceasta stau de vorba cu alt locuitor al satului Baurene, care a jucat “Botoro””. Nayden Tsekov Ivanov – Hacho Ghergov e nascut la 24 iunie 1931 in satul Baurene, Vratsa. A crescut in satul

natal, unde prima oara a vazut “Botoro”. Dupa cazarma incepe serviciul in satul vecin - Rachevo ca sanitar, unde se si casatoreste si ramine s-a locuiasca.

.....

-Unde ai vazut s-a se joace “Botoro”?

-Nicaieri nu stiu si nu-l joaca – numai in Baurene. Cinta clarinetistul din Baurene Ivab Pandov si aia, muzicantii il interpreteaza.

-Deci dansul il joaca muzicantii?

-Numai tobosarul nu joaca si ala, clarinetistul.

-La ce instrumente se interpreteaza melodia?

-Clarinet. Oamenii nostri, am vazut, il joaca la nunti la botezuri – la ce sarbatoare va fi. Cinta la vioara si Kasam din Galatin (sat linga Vratsa – b.m.) – violonist – am vazut iara sa-l joace tinerii si altii.

-Deci “Botoro” e dans de nunta? Asa e ?

- Dans de nunta e. la botezuri si la nunti neaparat se joaca “Botoro”. Cind e multa veselie. Si data trecuta l-au jucat in mijlocul satului in piata. Inauntru, in in camera – nunta se face inauntru. Si afara il joaca.

-Deci numai muzicantii din Baurene l-au jucat?

-Numai muzicantii din Baurene l-au jucat si tineri din Baurene l-au jucat.

- Dar in principiu se joaca de catre muzica-

-Bine spune-mi cum se joacuncul

“Botoro” enu mai mult de patru – cinci oameni si asa se prind de miini – unul de altul cu miinile pe umar. Primul – cu mina libera si comanda primul: “Inainte, botore!” Dau inainte. – “Inapoi, botore!”- dau inapoi. Si dupa aceea spune: “Stranuta, botore!” – toti stranuta: “Chihu, chihu!” Si muzica da ritm la comenzi si raspunsuri. “Framinta, botore!” “Toti se intorc, ingenuncheaza- in genunghi si incep sa framinte.” “Arunca” piinea. “Arunca, botore!” – sa arunce piinea in cuptor si dupa aceea se indreapta, se aranjeaza asa intr-un rind si ala incepe sa comande: “La fin, botore!” – putin se aranjeaza. Coseste, botore!”. Toti “cosesc”. Aduna finul, botore!” – aduna finul. Si intr-un timp astia se lasa pagubasi... - sunt prea multe comenzi, si nu mi-ai spus sa-mi amintesc – si aia pe rind (se lasa pagubasi) si ramine numai unul in spatele lui. Si ala comanda, dar

al doilea in spatele lui simte,ca ceilalti nu sunt acolo si nu indeplineste comanda. Spune: “Stranuta, botore!” Ala nu stranuta. “Tuseste, botore!” – nu tuseste. Se intoarce si ii trage o palma. Ala cade. Ceilalti, care au jucat acolo, fug spre el si incep sa plinga ca la inmormintare – fiecare plinge cum stie. Si ala care l-a lovit se simte vinovat si numai se uita. Intr-un timp.....Si ala barabanistul bate cu batul: “dam, dam...” – ca la mort(imita cum bate clopotul –b.m.). Ceilalti pling, se jelesc..... Chiar ca sunt foarte interesante! Si dupa asta unul din ei propune: “Ei, ala de mort e mort – hai sa-l jupuim- copii lui macar sa poarte opinci, pielea lui e buna!” (si ride).Incepe cu batul de la toba pe picioare si umfla si incet ,incet,cum se face la animale – umfla, il bate pe burta: “Gata e!”Bine, dar cel care l-a lovit spune asa: “Cit vrei, ma – intreba pe clarinetist – sa-l aduci la viata pe omul asta?’ Ala zice: “ Ma, daca dai cinci leva...” – “E,cinci-nu se poate zece, ma?” – el se simte vinovat.”E, nu vreau, nu vreau – daca dai patru leva!” – “E sa fie, uite douazeci de leva, ma.” – “Nu, nu!”...”Daca esti de accord- douazeci si cinci de leva?” Si clarinetistul spune:”Nu-trei leva!” – “treizeci de leva”” – spune celalalt – “Doi leva!” Si ajung la o leva.Unul ridica celalalt scade (invers ca la o tocmeala normala – b.m.)

Si spune:”Bine”. Il da o leva si clarinetistul incepe sa cinte aceeași melodie de “Botoro””. Cel care e asezat la pamint incepe asa sa miste degetele (de la mina) in ritm asa – pe urma talpile, incet, incet incepe sa miste tot corpul.Se ridica si incepe sa joace si aia intreba: “Ei,ce e pe lumea cealalta, ma?” – “Pai , tatal tau intreba – ce faci, cum esti?’La altii care il intreba el raspunde asa – in gluma.Cu mult umor. Asa se termina – a inviat ala, asa se joaca.

(...)(O parte din dialogul, avut la 17 iulie 2008 in satul Rachevo, Vratsa. Inregistrare Kalina Todorova).

Cu toate ca avem si mai bune descrieri ca cele déjà prezentate, incepem problematica cu o bucata din alta inregistrare de teren – din nou de “Botoro”, dar facuta in 2015.

Informatoarea e locuitoare a satului la 77 de ani, care isi aduce aminte, ca pentru ultima oara a vazut s-a se joace dansul cu cincizeci de ani in urma.- in 1964 la botezurile fiului sau si nepoatei sale –“aici casa, in camera”.

Dorinta noastra de a pleca de la amintirea ei e legata cu imagini interesante ale dansului,imagini si mesaje, apreciate de noi ca importante, ca sa se pazeasca in amintire jumatate de secol dupa aceea. Pe primul loc e ceea ce exprima unitatea si transfuzia de emotii si categorii de viata, adunate de ritual.

“Botoro se joca la nunti si botezuri, dar el e de fapt inmormintare, dar il jucam peste tot....(....)(Dans vesel, nu-i asa? – KT) Ma, nu e dans vesel daca babele acolo, tinere, batrine, pling ca ala a murit si pe urma cind il invie – haide, incep sa rida” (MGT)

Schimbarea brusca de emotii, situatii si trecerea in timpul spectacolului prin cele mai importante rituale ale trecerii, legatura interna dintre nunta, botez si inmormintare, atingerea culminatiei(si sufleteasca, cum se vede in povestire) – moartea aparenta, calatoria si intoarcerea la sfirsit, participarea spectatorilor(mai ales sufleteste – striga glume, pun intrebari, rid, pling) nu numai indreapta gandul catre un model vechi de mitopoezie al universului, lumea si locul omului in el, dar si spre practice rituale concrete,legate de aceste credinte.

Muzicantii spun, “jocul-fluierat de nunta” interpretat de ei, cum ei singuri il numesc, l-au invatat de la “batrini”, fara nici un fel de alte presupuneri sau clarificari. El nu e inregistrat in nici un alt sat vecin (Galatin, Dobrusha, Rachevo, Gradeshnitsa – cu mici exceptii: adica citeva nunti in aceste sate unde sunt”chemati” sa cinte muzicantii din Baurene), ca si in toata regiunea.Nu exista nici ca o parte din ritualul nunti nici separate. Asemnatoare cu elementele lui gasim in unele rituale de vindecare romanesti., care se practica in regiuni nu departe de Dunare. Mihail Arnaudov in studiul sau “Kukeri si Rusalii”(Arnaudov1972 II: 144) descrie dansuri ale calusarilor in asezarile Muscel, in vestul Pitestului(Romania) in saptamina Rusaliilor. Dupa terminarea dansurilor calusarii si alta persoana rituala, numita “tacutul” incep glumele. Descrierea lor amanuntita in mare parte aduce aminte de unele din tablourile (chiar detalii concrete), tradus fidel de cei ce interpreteaza ”Ботopo”- de exemplu, jelirea si jupuirea “”mortului””, glumele cu pielea pentru opinci e.t.c si cu toate ca nu sunt prezentate exact la fel, schema de “gluma-ritual” in linii mari e aceeaasi – moartea aparenta, urmata de invierea mortului. Interes prezinta si sfirsitul “dansului- pantomima” prezentat de el in dansul unghuresc Boritsa (cunoscut numai in asa numitul “Cele sapte sate” sud-est de Brasov) si jucata la 28 decembrie. Dansul se termina cu gluma cirigelor:trei din ei il doboara pe cel mai slab si incep cu sabiile cica sa- l jupoarie si sa-l taie in bucati, dar pe urma le pare rau de ce au facut si il jeluiesc. Pe urma “scot minerele biciurilor, unul il pun la gura jertfei, unul la urechi, al treilea la spate si incep sa sufle in minerele

astea groase. Ei sufla si sufla si s- a vezi minunea minunilor – viata se reintoarce in el si tovarasii lui se bucura tare de aceasta.”

Etnograful pomeneste si de dans al cirigelor, pe care il jucau pe genunchi (Arnaudov 1972 II:144-147).

Legatura dintre “Botoro” si calusarii romani, descrisa de Mihail Arnaudov, putem sa o cautam intr-o traditie locala, inregistrata in arhiva arheologului Bogdan Hikolov, dupa care pe vremea jugului turcesc satul Baurene e incendiat de turci si o parte din locuitori s-au salvat in Romania, cum déjà am aratat –ca dovada a acestei confirmatii el arata infiintarea unui sat romanesc cu un nume asemanator linga Craiova. Situatia istorica create ne da dreptul sa presupunem, ca acesta e drumul lui “Botoro” si cu toate ca in sat nu sunt calusari(dar ei sunt bine cunoscuti in regiunea Vratsa – numai la 20 de km de Baurene, in satul Liliace se joaca “Calush”, in care insa lipseste ceva asemanator ca ritualul), se poate crede sa fi fost adus prin vizitele intre rude din cele doua parti ale Dunarii(raionul Pitestului e aproape de Craiova).reala e si posibilitatea sa fie adus numai acest element din structura vindecarii de catre calusari.Interesant e sa se pomeneasca un alt moment din complexul nuntii din Baurene, de asemenea devenit traditie - cel pastrat(destul de tirziu – aproape in ultimii zece ani ai sec. XX) dans al vlahilor – “Pelenitsa”,interpretat de aceesi muzicanti si jucat in mijlocu sarbatorii nuntii – inca o dovada de “imprumuturi” de jocuri romanesti de la localnini.

Acesta e un dans ritual “de apropiere a neamurilor”, caracteristic satelor asezate pe linga Dunare, pe care si azi le joaca vlahii.

O cercetare in regiunea Craiovei va putea sa contribuie in mare parte la elucidarea interbarilor in concret, dar asemenea migratii sunt caracteristice locuitorilor de la granite, dovedind nu numai in documente de arxiva, dar si in memoria poporului – legende a familiilor, neamurilor si a satelor intregi, care au cautat salvare in satele de dincolo de riu, unii care ramin pentru totdeauna acolo, altii intorcindu-se in locurile vechi, ai trei-lea – infiintind asezari noi. Dar curioasa e o alta legatura – mostenirea, lasata de vechii locuitori a paminturilor din cele doua parti ale Dunarii – tracii(mizii, tribali, geti)dezvoltind o cultura de tip samanica, care fara indoiala are influenta asupra obiceiurilor popoarelor tarilor de linga Dunare in cursul miilor de ani –traditii si credinte, pastrate si regindite, incarnate in viziunea populara si conceptia folclorica asupra lumii si cosmosului. Radacina comuna a practicelor, legate de trecerea granitei spatiu-timp intre lumi,, caracteristice pentru raioanele de granita ale celor doua tari vecine, in care intra si “Botoro”, e parte din aceasta mostenite de la traci, reconstruirea momentelor cheie din inceputul si functia lor e principalul scop al problematizarii actuale.

Cuvintul de dialect *botoro*(de la *botor* articulate cu- o dupa vorbirea locala),e substantive denotativ cu intelesul de “pom mare, ciot” folosit si cu inteles figurat in Bulgaria de nord-vest – nesociabil, om teapan “dificil”(Se uita ca botor. Lasa-l pe asta, ca e mare botor)

Cu toate ca la prima vedere nota e de gluma si satira ne arata figurat purtatorul ideii – om, care e nesociabil si dificil si nu indeplineste comenzile, luat in mare fara greseala ne indreapta spre o analogie mult mai importanta – copac- geaman omenesc, idea de transformare si legatura reciproca intre elementele diferite din mit copac cosmic si lumi, pe care ea o reprezinta. Asa in prim plan vedem “ natura teatralizata la cultura reala” – un spectacol adevarat, dar existent a inca unui plan, care azi sta in spatele dramei, si altadata probabil a fost conducator, ne face sa cautam adevaratele radacini ale lui “Botoro”

Samanismul(cuvintul vine din tungusii siberieni, dar intelesul lui exact inca nu e descoperit de lingvisti) ca practica magico-religioasa si legatura cu Dumnezeiescul, raspindit intre diferite popoare, e o parte si din cultura stramosilor nostri – artefacte pazite dovedesc, ca si la prabulgari si la traci samanii (“vrajitori si facatori de descintece”) “calatoreau” pe copacul samanului intre lumi si intermediau intre ele. Credinta-ritual traco orfeica a nemuririi are invatatorul ei pe nemurire – Orfeu, “figura/idee preferata” de vechii traci – poet-cintaret, profet, vindecator, invatator, rege si preot.Ea e indreptata spre zeu sub doua forme – pamintesc si solar, Dionisos si Apollo.”In aceasta credinta “zeul moare sfasiat” ca sa reinvie din nou si s-a puna inceputul tuturor ciclurilor mortii si a reinvierii, ceresti, pamintesti si omenesti. E indreptata catre Dionisos, zeul lui Orfeu.

In mit poetul- _profet e sfasiat ca zeul sau, ca sa se transforme in semizeu care a dobandit nemurirea. Ca semizeu el e mediator intre oameni si zei – mediere care e intelectuala si morala – “ca sa poarte cererile muritorilor si s-a aduca mesajul nemuritorilor “(Fol 2003:10). Se deosebesc doua nivele a orfismului tragic: popular sau de masa ,care se bazeaza pe misterial-entusiasmo – obsesie, introducind zeul la nivel credincios si aristocratic, inspirat din ridicarea credinciosului catre dumnezeu. (Fol 2003:10).

Putem sa sugeram, ca in “Botoro” sau pastrat elemente din adevaratul spectacol saman, ecou al ritualului magic vechi. Pe primul plan e legatura cu calusarii- vindecatori. “Rolul cirigelor “mute” si pantomime cu omorul si reinvierea a unuia din ei se naste fara indoiala nu numai cu distractia dramatica calusareasca, dar dar si cu obiceiul kukerilor bulgari din est s-a se traga, s-a se jeluiasca si s-a se reinvie acela care ara cimpul. Izvorul departat al acestei scene

la calusari si la kukeri e comun, asemanarea nu e in nici un caz accidentala.”(Arnaudov 1972II: 144-147) Dupa Mihail Arnaudov radacina comuna trebuie cautata in compozitia dintre “rozaliile si brumaliile romane dionisiile grecesti la tracii romanizati din Macedonia”. Chiar la sfirsitul sec XIX istoriologi si antropologi incearca s-a explice legatura dintre jocurile de mascarada in Tracia de sud-est si cultul pentru Dionisos.

“Asemanarea de caracter comun si asemanarea in detalii ca aratul ritual, pantomime ale moartii si reinvierii, scenele falice si altele, intre jocurile ” de carnaval” Greciei vechi si cele actuale in Tracia, se explica cu rezistenta ritualele vechilor sarbatori tracice in onoarea lui Dionisos,si paralele dintre spectacolele kukerilor si grecesti vechile Antesterii ,observate inca de Arnaudov si urmasii lui – cu ritualul vechi tracic, care e asezat la baza si a unora si a celorlate.”(Raicevski 2008:21)

La sfirsitul sec. XX tracologii leaga jocurile kukerilor in Stranja ca relicva a istoriei cultural din Eupopa de sud-est. Alexander Fol determina personajul principal in ziua de Kukeri ca” kuker lui Dionisos” – “inca in viata, singurul actor din vremea nasterii teatrului din Europa de sud-est, in cultura populara” (Fol 2001). Calush se joaca pentru sanatate si fertilitate. Prezenta magiei imitative si “drumul piini” de la bob pina la pita, care sunt “”jucate”” prin legatura lor cu omul si bunastarea lui, imediat dupa aceasta trecerea spre moartea aparenta, urmata de invierea mortului in acest spectacol si la sfirsit – prezentarea ca bucurie si satisfacere irevocabila, sunt numai o parte din primele provocatii-depuneri spre cautarea in “Botoro” a elementelor de complex samanist (mitologii si rituale), plecind pe drumul invers – de la esenta teatralizata pina la eficienta samanista – un sistem complicat si suplu.

Dumitru Ovcharov in “Eficienta samanista ca spectacol” desparte si descrie trei etape principale , (comentind materiale referitoare la ritualele popoarelor siberiene pastrate pina mai tirziu ,dar corelindu-le cu artefactele pastrate din efectivitatea samanista pe paminturile noastre) : pregatitoare, veritabila si de incheiere. Acces spre lumea de apoi si intoarcerea cu cunostinta sacrala depinde de pregatirea precisa, locul, atributite, participantii, dar si element de improvizatie nu e strain in aceasta calatorie.

Sunt pastrate descrieri interesante despre cintarea samanilor, care sunt diferite in functie de prilej – la boala, la efectuarea de magie de vinatoare (si alta), la ghicirea viitorului, la purtarea sufletului mortului in regatul umbrelor si alte rituale, - dar se poate prezenta o schema comuna, pe care o aplicam si la “Botoro”.

Prima etapa din calatoria samanului e legata de pregatirea locului, imbracamintii si atributelor. Daca vorbim de loc fizic constant – sacru, unde s-a se indeplineasca ritualul, atunci e clar, ca in cazul nostru nu exista asa ceva. El “

se desfasoara” prin case (mezocosmos)- in casa in curtea(spatiu utilizat), (caracteristic pentru ritualul samanist, care tot asa se desfasoara in iurta samanului sau afara) ,ca si in locuri, cu o anumita importanta pentru comunitate – la cimp, in piata. Mai tirziu – in sala clubului – déjà in afara ritualului, ca spectacol. Locul fizic insa e in legatura cu alt loc – pozitionat in ramele ritualului.

Si in timpul nuntii, si in timpul botezului “Botoro” se joaca in mijlocul sarbatoarei insasi, dupa punerea meselor si facutul cinstei in casa mirelui sau in casa familiei, care “ face botezul”. Informatorii nostri il determina ca semn de incepere a veseliei mari – cu “Botoro” se “deschide” asteptatul si obligatoriul moment al glumelor si veseliei, muzica, cintece si dansuri, in care participant activ sunt toti cei de fata.

Instrumentele muzicale – la fel ca toba samanului, care e element principal in facerea vrajii – in acest caz joaca rolul de obiecte- intermediare si ele “vor duce”, impreuna cu dansul, samanul in lumea de apoi. Muzicantii isi schimba rolurile – ei sunt si actori si participanti la spectacol, din punct de vedere al calatoriei – intermediari ca instrumentele muzicale de asemenea isi schimba functiile – de exemplu cinelul si batul tobei din muzicale se schimba in instrumente ale mesterului pielar sau in cel mai rau caz instrumente de tranzitie. Functia lor magica se vede ce lmai bine la sfirsitul ritualului propiuzis si e ilustrata genial in urmatorul dialog: *“Bine, dar ala care la lovit, a zis asa: “Cit vrei, ma – intreaba clarinetistul – sa invii omul asta?” Ala zice: “ daca dai cincii leva...”(...) Si ajung la o leva. Unul ridica celalalt scade(invers ca la o tocmeala normal –b.m). Si spune: “Bine”. II da o leva si clarinetistul incepe sa cinte aceeasi melodia a lui “Botora”. Ala, asa cum era culcat asa incepe sa miste asa cu degetele (de la miini) in ritm asa – cu talpile, incet incepe sa miste tot corpul. Se ridica si incepe sa joace...”(NTI)*

Calatoria sau etapa adevarata din efectuarea vrajii nici pe departe nu e o actiune individuala, macar rolul principal sa-l aiba mediatorul. Principalele personaje in “Botoro” sunt citeva.

Mai intii e “conducatorul” muzicantilor –dansatori. Cel care “va duce” dansul si v-a da comenzile, e muzicant din fanfara. In amintirile informatorilor rolul concret in ritual se identifica cu exact o anumita persoana – acesta e interpretul la trompeta Todor Kamenov. In jocurile calusarilor conducatorul e numit *batafin* si el are functia de “hipnotizator principal”: “... el ajuta cu dansuri, invirteli, cintece si strigaturi pentru vatamarea catalepsica a unuia sau mai multi din tovarasii lui” (Arnaudov 1972II:171). In “Botoro” “conducatorul” nu numai conduce, dar face si ceea ce e necesar pentru intoarcerea celui plecat.

Iata cum descrie actiunile sale conducatorul legendar Todor Kamenov: . *Si eu incep:ii ridic un picior,il tai ca pe oaie (cu batul,ii impung pantalonii si il umflu.il suflu pina se intinde bine. Si atunci spun: “Il vom jupui sa-i luam pielea!”Il trag de picioare inainte-inaoi, inainte-inaoi, el saracu: “Pirts, pirts....” – ei asa e daca il umflu si lovesc.Si il umflu si il pun ca mortul. Si ii spun clarinetistului:”Cit imi iei sa-l aduci la viata?!” Si el spune:”E, spune tu cit dai?” Eu ii zic:”Cinci leva”. El zice:”Daca vrei- doi leva!”Si incepe sa cinte si el(“mortul”- b.m.)incepe sa se miste sa se miste. Si se ridica. (THK)*

“Invierea” e treaba altui personaj ritual –“jeluitorului”,care de fapt in fanfare ia locul clarinetistului. Si el ajuta la calatoria fara obstacole a samanului., luind si schimbind citeva roluri – muzicant-magician, jeluitor, participant la ”jupuire” si luarea pielii – tot asa legat cu o anumita persoana.

Interpretul e pomenit de locuitori nu numai cu talentul sau de muzicant , dar si cu calitatile lui deosebite de “a jelui si plinge” asa, ca sa-i “faca pe mic si mare sa plinga” (durere adinca si tristete, emotie) si dupa aceea sa faca asa o tocmeala cu conducatorul, ca sa-i faca iara pe toti sa plinga de ris(veselie si bucurie, emotie). Conducatorul cuvintului, muzicii si teatrului.

Al trei-lea personaj principal e “calatorul” sau “Botoro”. El va interpreta rolul de mediator. Va fi omorit ritual si dupa aceea in mod magic reinviat.El va duce mesajul in lumea de apoi. El e “deosebitul”, care intii va fi aruncat , pe urma primit in grupa, va fi omorit si dupa aceea reinviat. Calatoria in cadrul lui “Botoro” e trecerea si prin toate ciclurile de viata – inca una din modalitatile de gasirea a cunoasterii.

In descrierea care o face Dumitru Ovcharov, adevarata calatorie incepe cu un cintec incet, interpretat de saman , in care se povesteste de legatura lui cu spiritele puternice, de puterea lui si in acelasi timp descrie si motivele de a face vraja. O parte din cei de fata tin isonul, ceilalti fac exclamatii ca sa arate ca iau parte. Cintecul trece in recitativ, acompaniat de lovituri ritmice ale tobei, care se intensifica. Samanul interpreteaza un dans ciudat si la sfirsit cade fara cunostinta.

Cei de fata fara glas, crezind, ca in acest moment el e in contact cu spiritele si asteapta venirea lui in fire si primirea mesajului. Autorul special remarca, ca calatoria in lumea de apoi e obligatorie in facerea fiecarei vraji (Ovcharov 1996:61-64) Exact acesta e momentul principal si in “Botoro”. Culminatia. Risul se schimba cu plins. Nunta cu inmormintare.

Muzica se opreste. Numai cinelul se preface in clopot care suna a mort. Jelirea care urmeaza, e dupa regulile ritualului de inmormintare. Tineri si batrini incep s-a suspine si s-aplinga.

Ce se intimpla cu mortul? El “e jupuit” la fel ca un animal de sacrificiu dupa care se joaca o transformare interesanta – “suflindu-i” aer sau direct umflindu-l, conducatorul il aduce in stare de “usurare” adica s-a se extinda si usureze.

Actiunea e inlocuita cu dans, care pe de-o parte arata tinerilor casatoriti indatoririle lor ca gospodari buni, si pe de alta parte –intr-un ciclu anual – drumul piini: sunt prezentate procesele principale, legate de semanarea grauntelor, recoltarea lor si in general – a recoltei; dupa care piinea e framintata, bagata in cuptor si coapta (procesele principale in pregatirea ei). Piinea –jertfa si crescutul ei ca process de extindere e urmata de sacrificiu insingerat. Dar transformarea samanista ne duce intr-o situatia tipica celor vechi – parte din procesul calatoriei. Ivan Marazov descrie o situatie asemanatoare in legatura cu ritualele samane tracice, in care sunt incluse diferite mijloace de extindere a constiintei, identificate cu *incoltirea* sufletului, umplerea corpului cu el, iesirea si pornirea in calatorie.

Acestea sunt toate substantele, cu efect ametitor si halucinant. Un astfel de mijloc e e bautura sacra – vinul pentru traci, care si ca mod de obtinere si ca efect in cadrul ritualului, contine procesul extinderii. Participarea in misterele lui Dionisos asigura tocmai asta – extaz, eliberare a sufletului,” care in transa vrea sa iasa “afara”. Piinea in aceesi fel prin crestere,umflare contine procesul extinderii si prezinta sufletul, eliberat din coaja strimta. Pe larg raspindita e notiunea folclorica piine-suflet, legata de ritualurile de tranzitie si conditiile marginale – somnul.

Analogia, facuta de autor e cu Soma bautura zeu sfinta a vechilor locuitori ai Iranului :” Normal e ca semintele narcotice, ca si bauturile cu acelasi efect, sa produca si s-a notifice aceesi senzatie de “ridicare” a sufletului deasupra corpului, exact cum Soma se “umfla” si da pe afara din vasul unde se produce, si cei care o beau se simt de parca ar “umple” spatial dintre cer si pamint. (...)”Umflarea” ca inteles mistic si ritual e egala cu “suflare”,”dezvoltare” – semn de schimbare a statutului (“crestere”) a personajului, care efectueaza sacrificial”. (Marazov 200:45).

“Usurarea” “mortului”in timpul lui “Botoro”e un semn sigur de conditia marginala, in care se gaseste el. Urmeaza etapa intoarcerii,in acest caz – “scularea” sau “reinvierea” calatorului si asta se intimpla cu cintarea magica a muzicantului dupa o tocmeala interesanta.

Conditia samanului la venirea lui in fire e “parca se scoala din somn adinc”, “ stare de inconstienta, asemanatoare ametelii”, dar cu toate astea se simte proaspat si incepe sa converseze, despre pezultatele calatoriilor si peregrinarilor lui cu un limbaj colorat.

”Povestea samanului este ascultata de cei prezenti cu atentie si intelegere. Ei traiesc aceleasi moment, vor amanunte, aproba actiunile lui” (Ovcharov 1996: 61-64). La urma urmei scopul ritualului e atingerea conditiei marginale, in care sufletul fara nici o piedica sa fie resident in diferite situatii mistice, sa treaca bariere, sa atinga lumea de apoi si tot asa fara nici o piedica sa se intoarca – “prevedere a calatoriei”. Misiunea samanului e s-a aduca mesajul- cunoasterea -modul de a putea din lumea de apoi. La dus ca sa-l imparta cu ceilalti.

“.....Se ridica si incepe sa joace si aia intreaba: “Ei,ce e pe lumea cealalta, ma?” – “Pai , tatal tau intreba – ce faci, cum esti?”’La altii care il intreba el raspunde asa – in gluma.Cu mult umor. Asa se termina – a inviat ala, asa se joaca.” (NTI)

Interesanta e si alta intrebare, pe care i-o dau “celui ce sa intors”: “*Exista gospodarie acolo?*”(dupa povestirea celui mai vechi participant THK).

Ea nu e intimplatoare – pe acele vremuri gospodaria era un fenomen important pe primul loc si o astfel de intrebare ar da in mod normal oamenii din orice sat din tara. Si nu numai. Bauren si astazi e cunoscut cu asta ,ca e unul dintre primele sate in care in 1944 satenii au infiintat gospodarie agricola. Asta se intimpla in 1941 – ca serviciu pa linga cooperative de credit! (Nikolov 1996:12)

La prima vedere – dialog, care are ca scop s-a cauzeze nuntasilor ris si veselie , raspunsurile sunt tot asa cu umor, dar in el se descopera referinte foarte interesante spre ceea ce sa pastrat pina in zilele noastre cunostinte mitologice despre nemurirea sufletului si existenta ei in diferite conditii. In cultura traditionala populara se pastreaza o interpretare veche a unei alte, paralela acesteia in care traim – lumea de apoi. Ea e locuita de Dumnezeu, ingeri, alte creaturi mitologice si *sufletele* tuturor oamenilor dupa moartea lor (texte de jale, balade populare, plastici de inmormintare, ritual de tranzitie).

Viata acolo e continuarea celei de aici – locuitorii au nevoie de aceesi obiecte, de care se folasesc si in viata, au aceleasi ocupatii, traiesc impreuna - familia, neamul, mahalaua, satul. “ Poporul nu-si poat imagina o alta organizatie sociala, diferita de cea pamintasca.

Cind moare omul din “acest” sat, se duce in”celalalt” dar totit mortii dintr-un sat se aduna impreuna.”Granita dintre lumi e cu caracter de vreme si spatiu; in relatii fixe timp- spatiu se creeaza asa numitele situatii granita, cind ea poate fi invinsa (Gheorghieva 1993; Kaufman 1988).

Asa, in afara de toate, “Botoro” ne prezinta tablouri concrete de prezentatii precrestinesti ale lumii de apoi, unde exista impartire Iad si Rai, si fiecare e o parte din intregul de nedistrus, asa cum e si aici. Pe fondul acestor credinte, vizita samanului in lumea de apoi e normal. Si mai mult – e necesara.

Legaturile dintre locuitorii lumii de aici si de dincolo sunt continue si tocmai ele sunt la baza trecerii fara obstacole nu numai prin ciclurile si conditiile pamintesti, dar si prin toate “ ciclurile ceresti, pamintesti si omenesti”!

La baza fiecărei calatorii a samanului sta imaginea nemuririi sufletului, inceputul divin si natura ciclica a vietii. In “Botoro” se poate urmări foarte distinct trecerea prin ciclurile pamintesti ale vietii – prin trecerea de la ritual la ritual prin principalele obiceiuri ale tranzitiei (nastere/botez – nunta – inmormintare).

Urmeaza trecerea prin ciclul cosmic, unde moartea e parte de neinlocuit – tranzitie între lumi si forme de vietuire. Moartea temporara si calatoria in lumea de apoi e legata de aducerea de anumite cunostinte si asigurarea vietii bune aici - acesta e si scopul facerilor de vraji clasice. In aceasta ordine de gandire interes prezinta si existenta sufletului si aspectul lui, posibil mai ales prin esenta lui de rol.

Inevitabila e aluzia de viata pamintasca- teatru, cu schimbarea rolurilor pamintesti si a vietii ritual a personajului – tetru in teatru, cu schimbarea rolurilor ritual. Asa toti participantii devin parte din marele spectacol al vietii-vesnicie: roluri, in care intra muzicantii la inceput dupa comanda conducatorului; rolurile, pe care le interpreteaza barbatul si femeia – gospodarul si gospodaresa, tinerii casatoriti – cea care framinta si ara, agricultorul; cel ce pleca la drum, jeluitorul, liderul.

Suntem dusi spre miturile principale si mondiale, descoperind legatura dintre elementele existentei pamintesti pe de o parte si locul omului la crearea modelului universal, cosmic, caracteristic in prezentatiile celor vechi – de cealalta parte. Cele prezentate ca momente principale – etape ale calatorii samanului – sunt nu numai pastrate in “Botoro”, dar si clar despartite : muzica, dans magic - introducerea participantilor intr-o situatie mistica; omor ritual, calatorie si intoarcere cu mesaj.

Asemanatoare cu vechile calatorii-mistere, “Botoro” e sinteza din diferite feluri de arte: verbale, muzicale, de dans; imitatie si imitare de sunete, pantomime si iluzionism, tetru. Esenta muzicala si emotionala arata a fi la baza legaturilor acestor arte si sinteza lor anume spre cunoasterea sacrala.

Cercetatorii arata nu o data ca dominant importanta muzicii si *codul acustic* in practica samanului. Muzica e aceea substanta imateriala, care e puncte spre lumea de apoi si in acelasi timp instrument de contact cu ea. Departarea intelegerii si functiilor lui “Botoro” de aceste rituae tipice samanului, realizat in vremurile vechi (ca legatura cu Divinul) reformeaza si locul lui in sistemul sarbatoresc a colectivului de la mijlocul sec. XX – in principal “de distractie”.

Baza adinc emotionala a spectacolului continua sa-l coreleze in constiinta diferitilor indivizi cu un tablou mult mai adinc, permanent si adevarat al vietii si legatura dintre nastere si moarte, acest pamint si el al stramosilor, nunta – centru si punct focal al vietii trecatoare si de asemenea timp-unicitate intre trecut si viitor, inversie magica in citeva aspecte: nunta/inmormintare, nastere/moarte, aceasta lume/ lumea de apoi, plins/ ris, tragedie/comedie. Viata ca vesnicie, neintrerupere, ca *fir* de intimplari si situatii, tranzitii – fizice sau mentale, dar si in cele doua cazuri – reale, dupa conceptia mitologica veche.

Urmele adevaratului spectacol-calatorie intre lumi sunt semnificative. “Botoro” o data spectacol-trecere prin “teatrul vietii” prin intrarea in mai multe roluri de viata si ritual, schimbare a conditiei emotionale, si a doua oara – la alt nivel-schimbare a conditiei sufletesti, care azi la urma urmei se poate explica,aratind numai cu ajutorul simbolurilor si metaforelor, caracteristice constiintei timp- spatiu.

Cele doua straturi se leaga si si ramine senzatia de neintrerupta continuare in ritmul vietii-vesnicie, aspiratia primordiala a sufletului spre unire cu esenta divina si acces pre cunoasterea universală.

Literatura citata:

Arnaudov 1972:Arnaudov, M. Studii asupra riyualelor si legendelor bulgaresti, T.II., S.

Gheorghieva 1993: Gheorghieva I. Mitologie popular bulgara. S.

Kaufman 1988: Kaufman, N.,D. Kaufman Plingeri de inmormintare si altele in Bulgaria S.

Marazov 1994: Marazov, I. Mitologia tracilor. S.

Nikolov1996 : Nikolov, B. De la iskar la Ogosta. S.

Nikolov 1984: Nikolov, B. Kribodol. Culturi vechi. S.

Ovcharov 1996: Ovcharov, D. Eficienta samanista ca spectacol. – In: sarbatori si circuri I traditia cultural europeana in timpul Evului mediu si al Renasterii, S., 51-67

Raichevski2008: Raichevski, S.Stranja.S.

Fol 1986: Fol, A. Orfismul tracic. S.

Fol 1998: Fol, A. Cultura tracilo. Spus si tacut.S.

Fol 2001: Fol, A. Cultura veche din Europa de sud-est. S.

Fol 2002: Fol, A. Vechea Tracie: tacerea vorbeste . S.

The basic elements of the classic shamanic travel between the worlds are not only present in “Botoro,” but also clearly distinguished: music, magic dance – an initiation of the participants into the mystic setting; ritual killing, travel and return with a message; the magic inversion in several aspects: wedding-burial, birth-death, this world-the next world, cry-laughter, tragedy-comedy. According to the ancient mythological concept, life is eternity, continuity, a string of events and situations, transitions – physical or mental but real in both cases.